

BULGARİSTAN BORÇLANMASI

Av. Erdoğan KAYA - www.gurselavukatlik.com

Yurtdışında geçen çalışmaların borçlanması konusu 3201 sayılı “Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun” da düzenlemiştir. Kanunun “Amaç ve Kapsam” başlıklı 1. maddesinde yurtdışında geçen sürenin borçlanılabilmesi için **borçlanmaya** esas bu sürenin “Türk vatandaşı iken geçmesi” nden bahsedilmiştir. Yurtdışından gelip de Türk vatandaşlığını sonradan kazanan kişiler bu durumda yurtdışında geçen çalışmalarını borçlanamayacaktır. Ancak 3201 sayılı Kanun’un geçici 6. maddesinde buna bir istisna getirilmiştir.

Söz konusu Kanun’un geçici 6. maddesinde Bulgaristan’dan göçe tabi tutulan soydaşların Bulgaristan’da geçen çalışma sürelerini borçlanma koşulları açıklanmıştır. Bu düzenleme sayesinde belirli bir yaştan sonra göç olgusuyla karşılaşan bu kimselerin borçlanma yaparak yaşlılık aylığı(emekli aylığı) ve sağladığı diğer imkanlardan yararlanma hakkı doğmuştur. Böylelikle bu durumdaki pek çok göç mağdurunun yaşlılık aylığı(emekli aylığı) ve sağladığı diğer imkanlara ulaşması mümkün olabilmektedir.

Ancak bu düzenlemeden yararlanabilmek pek çok koşula bağlanmıştır. Şimdi söz konusu borçlanma için gerekli koşullara ele alalım.

Bulgaristan Borçlanmasının Koşulları :

1- Zorunlu Göçe Tabi Tutulmak: Borçlanma yapabilmek için aranan ilk koşul 01.01.1989-08.05.2008 tarihleri arasında Türkiye’ye gelen kimselerin geldikleri ülke tarafından zorunlu göçe tabi tutulmuş olmaları gerekmektedir. Ülkemize gelen soydaşlarımız ile ilgili yasalarda yalnızca Bulgaristan göçmenleri için“**zorunlu göçe tabi tutulup**” ifadesi **kullanıldığından bu imkandan yalnızca Bulgaristan göçmenleri yararlanabilmektedir.** Bu haktan da tüm Bulgaristan göçmenleri değil, yalnızca 01.01.1989 ile 08.05.2008 arasındaki dönemde zorunlu göçe tabi tutulanlar yararlanabilmektedir.

Ancak burada şunu önemle belirtmek gerekir ki “zorunlu göçe tabi tutulmak” tabirini dar yorumlayıp sadece belirli iskan kanunlarına göre vatandaşlığa alınmış kimselerin zorunlu göçe tabi tutulmuş olduğunun kabulü kanaatimize eşitlik ilkesine, hakkaniyete, sosyal güvenlik hukukunun ruhuna aykırıdır. Söz konusu kanunlara tabi olmamakla birlikte Bulgaristan’da benzer baskılara maruz kalıp, göç etmek zorunda kalmış pek çok soydaşımız vardır. Borçlanma hakkının tanınmaması, göç nedeniyle uğradıkları mağduriyetin yanında yeni bir mağduriyete neden olmaktadır. Bu nedenle bu göç mağdurlarının da borçlanma hakkından yararlandırılması gerektiği görüş ve kanaatindeyiz.

Kimlik Paylaşım Sisteminden, SGK(Sosyal Güvenlik Kurumu) tarafından yapılacak sorgulama sonucunda vukuatlı nüfus kayıt örneğinde “..... tarih ve Sayılı Bakanlar Kurulu kararı ve 2510(veya 5543) sayılı İskan Kanununa istinaden Türk vatandaşlığına alınmıştır.” ibaresi bulunanlar için ayrıca zorunlu göçe tabi tutulduklarını belgelendirme koşulu aranmamaktadır. Ancak bu ibare yoksa ilgililerden bu ibarenin nüfus kayıtlarına işlenerek temin edilecek olan vukuatlı nüfus kayıt örneği veya “Uyrukluk ve Aile Kütüğünde Kayıt Bildirgesi”nin SGK’ya ibrazı istenmektedir.

2- Türk Vatandaşı Olmak ve Türkiye`de İkamet Etmek: Zorunlu göçten sonra Türk vatandaşı olmak ve Türkiye`de ikamet ediyor olmak gerekmektedir. Yukarıda dile getirdiğimiz üzere kural olarak **yurtdışı borçlanması** yapabilmek için, yurtdışında geçen borçlanmaya esas dönemde Türk vatandaşlığına sahip olmak gerekmektedir. Ancak burada bu duruma istisna getirilmiş ve zorunlu göçten sonra Türk vatandaşı olmak yeterli sayılmıştır. Şunu da belirtmek gerekir ki Türk vatandaşlığı ile birlikte Bulgaristan vatandaşlığı da devam edenler de söz konusu getirilen düzenlemeden yararlanabilecektir.

Türk vatandaşı olmanın yanında Türkiye`de ikamet ediyor olmak da aranmaktadır. Türkiye`de ikamet edildiği ilgili muhtarlıklardan alınacak **“ikametgah belgesi”** ile belgelendirilecektir.

3- Sosyal Güvenlik Kuruluşlarından Gelir ve Aylık Almamak: 2022 sayılı Kanun(65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun) dahil sosyal güvenlik kuruluşlarından gelir ve aylık almamak gerekmektedir. Bu konuda borçlanma başvurusundaki aylık alınmadığına ilişkin beyan yeterlidir. Beyanın gerçekliğini SGK kendisi araştıracaktır. Bu duruma aykırılık durumunda borçlanma hakkı, diğer şartlar sağlanmış olsa da söz konusu olmayacaktır.

4- Bulgaristan`daki Çalışma Sürelerinin Belgelendirilmesi: Borçlanma hakkından yararlanabilmek için Bulgaristan`da geçen çalışma sürelerinin belgelendirilmesi gerekmektedir. Belgelendirme, Bulgaristan`dan alınan ve Türkiye`de yeminli tercüme bürolarınca çevirisi yapılan **“hizmet belgesi”** ile yapılmaktadır. Hizmet belgesi ile Türkiye`deki nüfus kayıtları arasında ad ve soyadı yönünden farklılık bulunması halinde, ilgiliden isim değişikliğini gösteren nüfus müdürlüğünden onaylı bir belgenin de SGK`ya verilmesi talep edilmektedir.

Burada şunu da önemle belirtmek gerekir ki, **Bulgaristan borçlanmasını düzenleyen geçici 6. maddede borçlanmaya tabi süre olarak yalnızca çalışma süreleri gösterilmiştir.** Bu nedenle de çalışma süresinin dışındaki boşta geçen ya da ev kadınlığında geçen süreler borçlanılamayacaktır. Bu da borçlanılabilecek sürelerle getirilmiş önemli bir kısıtlama teşkil etmektedir. Halbuki 3201 sayılı Kanun`un 1. maddesinde yurtdışında geçen borçlanılabilecek süreler; sigortalı olarak geçen süreler ile bu süreler arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri ve yurtdışında ev kadını olarak geçen süreler olarak belirtilmiştir.

5- Borçlanma İçin Yazılı İstekte Bulunma: Bulgaristan borçlanması yapabilmek için borçlanma talebinin SGK`ya iletilmesi gerekmektedir. Borçlanma talebi de SGK`nın matbu olarak hazırladığı **“Bulgaristan Hizmetlerini Borçlanma Talep Dilekçesi”** ile yapılmaktadır. **Borçlanma başvurusunun yapılacağı SGK birimi farklılık gösterebilmektedir. Şöyle ki Türkiye`de çalışması bulunmayanlar ile son defa SSK(4(a)) veya Bağkur(4(b)) sigortalısı olanlar, Türkiye`deki ikametlerine en yakın yurtdışı borçlanma işlemlerini yürütmekle yetkili “Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü veya o ildeki ilgili Kurum ünitesine”, Türkiye`de son defa devlet memuru(4(c)) statüsünde çalışması bulunanlar, “SGK Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü – Yurtdışı Hizmetler Daire Başkanlığı – Sıhhiye/ANKARA” adresine, başvuruda bulunacaklardır.**

Borçlanılacak hizmetlere ilişkin belgelerin talep dilekçesine ek olarak verilmesi gereksiz zaman kaybını önleyecektir. Ek olacak belgeler de Bulgaristan hizmet belgelerinin asılları ve yeminli tercüme bürolarınca yapılmış çevirileri, Türkiye`ye geldikten sonra ad ve soyadında değişiklik meydana gelmişse bu değişikliğe ilişkin nüfus müdürlüğünden alınacak onaylı belge, muhtarlıktan alınacak ikametgâh belgesidir. Bunun yanında daha önce değinmiş

olduğumuz üzere SGK'nın, Kimlik Paylaşım Sistemi'nden yapılacak sorgulamada vukuatlı nüfus kayıt örneğinde “..... tarih ve Sayılı Bakanlar Kurulu kararı ve 2510(veya 5543) sayılı İskan Kanununa istinaden Türk vatandaşlığına alınmıştır.” ibaresi bulunanlar için ayrıca zorunlu göçe tabi tutulduklarını belgelendirme koşulu aranmamaktadır. Ancak bu ibare yoksa ilgililerden bu ibarenin nüfus kayıtlarına işlenerek temin edilecek olan vukuatlı nüfus kayıt örneği veya “Uyrukluk ve Aile Kütüğünde Kayıt Bildirgesi”nin SGK'ya ibrazı isteniyor.

6- Borcu 3 Ay İçinde Ödeme: Borçlanma talep dilekçesi ve ekleri ile birlikte SGK'nın ilgili birimine yapılan başvuru üzerine “borçlanmak istenen süre” ve “borçlanma miktarının hesabında seçilen bir günlük prime esas kazanç”a göre Kurumca bir borç tutarı çıkarılacaktır. Bu **borcun talep sahibine tebliğinden itibaren 3 ay içinde ödenmesi gerekmektedir.** Ancak söz konusu borç bu 3 ay içinde ödenmezse borçlanma hakkı ortadan kalkmaz. Sadece yeni bir borçlanma talebi gereklidir ve talep üzerine tekrar tebliği edilen borç 3 ay içerisinde yatırılmalıdır.

Belirtmiş olduğumuz bu şartların yerine getirilmiş olması halinde borçlanma işlemi gerçekleştirilebilecektir.

Bulgaristan Borçlanmasının Sağladığı İmkanlar:

Borçlanılan gün sayısı, prim ödeme gün sayıları ile ilgili hizmetlerine katılır. Sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki süreler borçlanılmış ise, sigortalılığın başlangıç tarihi, borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülür.

Sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi hizmeti bulunmayan istek sahiplerinin sigortalılıklarının başlangıç tarihi, borçlarını tamamen ödedikleri tarihten borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülen tarihtir.

Şunu önemle vurgulamak gerekir ki **borçlanılan süre sadece emekli (yaşlılık) aylığı bağlanmasında sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilir.** Malullük ve ölüm(dul ve yetim aylığı) aylığı bağlanmasında bu şekilde borçlanılan süreler dikkate alınmamaktadır. Bu nedenle, Bulgaristan'da geçen hizmet sürelerinin hak sahiplerince borçlanmasına ilişkin talepleri de kabul edilmemektedir. **Ancak borçlanma hakkından yararlanarak yaşlılık aylığı bağlanan sigortalının ölümü halinde, hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanabilmektedir.**

Borçlanmadan sonradan vazgeçenler ile yapılan borçlanma sonrasında aylık bağlanması için gerekli şartları yerine getirmeyenlere ve bunların varislerine talepleri üzerine yaptıkları ödemeler, faizsiz olarak Türk Lirası cinsinden iade edilecektir.